

1. Shrnutí hlavních charakteristik vývoje zahraničně obchodních vztahů České republiky s rozvojovými státy a s ostatními státy v letech 2001 až 2003

Společnými rysy zahraničně obchodních vztahů České republiky¹ s rozvojovými státy² a s ostatními státy³ byly ve sledovaném období (2001 až 2003) především:

• .. vysoký předstih tempa růstu obrátu zahraničního obchodu s rozvojovými státy a s ostatními státy před tempem růstu celkového obrátu zahraničního obchodu

- nadprůměrná dynamika obrátu zahraničního obchodu. V roce 2003 proti roku 2001 vzrostl obrát zahraničního obchodu České republiky celkem o 6,0 %, v relaci k rozvojovým státům se ve stejném období zvýšil o 24,3 % a ve vztahu k ostatním státům byl vyšší o 81,4 %. Vysoká dynamika zahraničního obchodu s rozvojovými státy a s ostatními státy však významněji neovlivnila pozici zahraničního obchodu s těmito státy na celkovém obrátu zahraničního obchodu České republiky. Téměř po celé sledované období byl pro zahraniční obchod České republiky s uvedenými teritoriálními oblastmi charakteristický výraznější předstih růstu dovozu před růstem vývozu. To se projevilo ve významnějším posílení podílu dovozu oproti vývozu na celkových zahraničně obchodních vztazích České republiky a v postupném prohlubování schodku zahraničního obchodu s rozvojovými státy a s ostatními státy;

• .. nízký podíl rozvojových států a ostatních států na celkovém obrátu zahraničního obchodu České republiky

- dlouhodobě přetrvávající nízké zastoupení těchto teritoriálních oblastí na celkovém zahraničním obchodu České republiky, které je zvláště zřetelné ve vývozní stránce, což se mj. projevuje i v postupném narůstání pasivity obchodní bilance. Na tato dvě teritoriální seskupení připadlo v roce 2003 z celkového obrátu zahraničního obchodu 8,2 % proti 6,2 % v roce 2001. Uvedené podíly nejsou úměrné možnostem a velikosti trhu těchto států, který je obrovský, neboť reprezentuje téměř 5 mld. obyvatel světa, tj. přibližně 78 % z celkového počtu obyvatelstva na světě;

Tabulka č. 1 Zahraničně obchodní obrát České republiky s rozvojovými státy a s ostatními státy v období 2001 až 2003

	2001	2002	2003	2001	2002	2003
	meziroční změny v %			podíly v %		
Obrát zahraničního obchodu celkem	12,3	- 2,8	9,0	100,0	100,0	100,0
z toho s:						
- rozvojovými státy	17,3	19,1	4,3	4,4	5,4	5,2
- ostatními státy	43,8	47,1	23,3	1,8	2,7	3,0

• .. prohlubující se schodek zahraničního obchodu s rozvojovými státy a s ostatními státy a jeho negativní vliv na celkovou obchodní bilanci České republiky

- problém vysoké nerovnováhy obchodní bilance, který se zvláště od počátku nové dekády vyostřoval. Těžiště záporného salda zahraničního obchodu České republiky spočívalo právě ve schodku zahraničního obchodu s rozvojovými státy a s ostatními státy, který v posledních letech výrazně negativně ovlivňoval vývoj celkové bilance zahraničního obchodu České republiky. Krytí dovozu vývozem bylo po celé sledované období (zejména v případě ostatních států) velmi nízké. Prohlubující se pasivita obchodní bilance s rozvojovými státy a s ostatními státy byla částečně kompenzována především narůstajícím aktivním saldem zahraničního obchodu České republiky se státy Evropské unie. Míra rozevření nůžek mezi vývozem a dovozem v neprospěch České republiky je značná a její sevření je jednoznačně dlouhodobou záležitostí.⁴

¹ Všechny údaje jsou v běžných cenách a jsou za jednotlivé roky definitivní podle zpracování ČSÚ.

² Rozvojové státy celkem se člení na: asijské, africké, americké a Oceánii (viz příloha č. 1).

³ Viz příloha č. 1.

⁴ K rozšíření zahraničně obchodních vztahů České republiky s rozvojovými státy a ke zlepšení obchodní bilance s těmito státy může dojít po vstupu České republiky do Evropské unie. Společná obchodní politika států EU otevírá nové možnosti pro český vývoz. Evropská unie má totiž nad rámec všeobecných obchodních pravidel v rámci WTO sjednané režimy zóny volného obchodu či celní unie s řadou států, resp. s některými uskupeními. Dohody o oblasti volného obchodu má Evropská unie uzavřeny např. s Tuniskem, Marokem, Jordánskem, Egyptem a s Jihoafrickou republikou (která se může svými důsledky dotýkat Botswany, Lesotha, Namibie a Svazijska, jenž jsou partnery JAR v Jihoafrické celní unii). V Latinské Americe se České republice otevírají možnosti prostřednictvím dohod s Mexikem, Chile a uskupením MERCOSUR, kam patří Brazílie, Argentina, Paraguay a Uruguay.

Tabulka č. 2 Porovnání vývoje obchodní bilance celkem s obchodní bilancí s rozvojovými státy a s ostatními státy v období 2001 až 2003

	2001	2002	2003	2001	2002	2003
	v mld. Kč			krytí dovozu vývozem v %		
Obchodní bilance celkem	- 117,4	- 70,8	- 69,8	91,5	94,7	95,2
z toho s:						
- rozvojovými státy	- 33,0	- 52,7	- 66,5	56,2	45,4	37,5
- ostatními státy	- 38,5	- 57,5	- 69,2	9,7	8,9	10,1
- uvedenými státy celkem	- 71,5	- 110,2	- 135,7	39,4	30,9	26,0
- EU15	7,4	61,4	103,9	100,9	107,5	112,2

- .. **silná koncentrace vývozu i dovozu v relaci k rozvojovým státům i k ostatním státům do strojů a dopravních prostředků.**

- málo rozvinutá zbožová struktura zahraničního obchodu, ve které dominují jak u rozvojových států, tak i u ostatních států vždy pouze dvě třídy nomenklatury SITC. Ve zbožové struktuře vývozu do rozvojových států, ale i do ostatních států představovaly v roce 2003 více než čtyři pětiny stroje a dopravní prostředky (SITC 7) a polotovary a materiály (SITC 6), ve zbožové struktuře dovozu z rozvojových států, stejně jako z ostatních států dominovaly stroje a dopravní prostředky (SITC 7) a průmyslové spotřební zboží (SITC 8). Zejména však převažující role strojů a dopravních prostředků (SITC 7) v zahraničně obchodních vztazích s uvedenými teritoriálními seskupeními je nesporná a má současně největší podíl na pasivitě obchodní bilance s těmito státy.